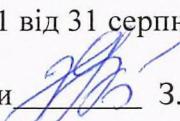

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Катедра української мови імені проф. Івана Ковалика

Затверджено

на засіданні катедри української мови
імені проф. Івана Ковалика
філологічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка

(протокол № 1 від 31 серпня 2023р.)

Завідувач катедри З.О. Купчинська

СИЛАБУС

з вибіркової навчальної дисципліни

“Актуальні питання української фразеології”,

що викладається в межах ОПП “Українська мова та література”

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі

спеціальності 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.01 Середня освіта (українська мова та література)

спеціальності 035 Філологія

спеціалізація 035.01 українська мова та література

Львів - 2023

Силабус вибіркової дисципліни «Актуальні питання української фразеології»
2022-2023 навчального року

Назва курсу	Актуальні питання української фразеології
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет ім. Івана Франка м. Львів, вул. Університетська, 1.
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра української мови імені професора Івана Ковалика
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.01 Українська мова та література; спеціальність 014 середня освіта, спеціалізація українська мова та література
Викладачі курсу	доц. Глібчук Н. М. natalka.glibchuk@gmail.com
Консультації по курсу відбуваються	
Сторінка курсу	http://philology.lnu.edu.ua/course/aktualni-pytannya-ukrajinskoji-frazeologohiji
Інформація про курс	Фразеологія – це розділ мовознавства, що вивчає фразеологічну систему мови у її сучасному функціонуванні і з погляду історичного розвитку. Становлення і розвиток української фразеології пов'язані з діяльністю О. Потебні та І. Срезневського; у наш час її теоретичні засади сформувалися в працях Л. Булаховського, Ф. Медведєва, Л. Скрипник, Г. Удовиченка та ін. Об'єктом фразеології як мовознавчої дисципліни є сукупність усіх фразеологізмів мови. Предметом фразеології є вивчення їхніх категоріальних ознак, на основі чого окреслюється об'єкт фразеології, досліджуються природа і сутність фразеологічних зворотів, виявляються закономірності їх функціонування в мовленні, описуються їхні зв'язки і відношення з іншими одиницями мовної системи – словами, словосполученнями і реченнями, аналізуються фраземотворчі процеси. Вивчення української фразеології є важливим фактором грунтовної, комплексної підготовки філолога-україніста, учителя-словесника. Воно можливе лише тоді, коли майбутній фахівець отримає глибокі теоретичні знання з цієї галузі лінгвістики, а також зуміє застосувати їх на практиці. Вивчаючи цю філологічну дисципліну, студенти осмислюють багатство української фразеології, пізнають глибинні взаємозв'язки між мовними явищами через призму сталих виразів.
Коротка анотація курсу	Вибіркова дисципліна «Актуальні питання української фразеології» призначений для студентів-україністів та студентів спеціалізації «середня освіта» третього року навчання (V семестр). Як частина навчальної програми цей курс дає студентові знання з української фразеології, вчить аналізувати явища, процеси і закономірності розвитку сучасної української мови, усвідомлювати їхню суть. Фразеологія останніми десятиріччями привертає до себе

	дедалі більшу увагу дослідників-мовознавців, тому важливо, щоб студенти-філологи знали основні тенденції розвитку, поняття, напрями цієї науки. Завдання курсу «Актуальні питання української фразеології» полягають у тому, щоб висвітлити основні питання семантики та структури української фразеології, її формування, етимології, функціонування й динаміки. До основних завдань фразеології належить вивчення специфіки фразеологічних утворень як знаків вторинної, непрямої номінації, своєрідного виконання ними знакових функцій, особливостей фразеологічної семантики, функціонально-стилістичних властивостей фразеологізмів. У цьому курсі значну увагу приділено інноваціям, джерелам запозичень, культурно-національному компонентові в семантичній структурі фразеологізмів, базовим концептам української культури.
Мета та цілі курсу	<p>Мета курсу – допомогти студентові осмислити фразеологію української мови на синхронному зразку, сформувати у студентів систематизовані наукові знання про традиційні й нові підходи у класифікації та аналізі фразеологічних одиниць.</p> <p>Курс "Актуальні питання української фразеології" має загальнотеоретичні і практичні цілі. Загальнотеоретичні цілі курсу фразеології полягають у тому, щоб:</p> <ul style="list-style-type: none"> • глибоко осмислити мовні явища; • пізнати дію внутрішніх законів мови; • усвідомити зв'язок між окремими структурними мовними явищами; • зрозуміти мову як суспільне явище; • розуміти українську фразеологію як систему, знати сучасні тенденції в трактуванні фразеологічних одиниць; • простежувати динамізм мовленнєвих процесів, що стають мовними явищами; • володіти сучасною термінологією. <p>Практичні цілі курсу "Актуальні питання української фразеології" вбачаємо в тому, щоб:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляти ознаки фразеологізму, системні відношення у фразеології (багатозначність фразеологізмів, синонімію у фразеології, фразеологічні варіанти, антонімію фразеологічних одиниць); класифікації фразеологізмів; • осмислити формування української фразеології; стилістику і конотацію українських фразеологізмів; походження і джерела української фразеології; • співвідносити фразеологізм і слово; • класифікувати фразеологічні одиниці; • визначати граматичну структуру фразеологізмів; • розрізняти функціонально-стильові розряди фразеологізмів; • встановлювати слова-концепти українських фразеологізмів; • користуватися різними видами фразеологічних словників.
Література для вивчення дисципліни	<p><i>Основна</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків, 1987. 2. Демський М. Т. Українські фраземи й особливості їх творення. –

	<p>Львів, 1994.</p> <p>3. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). – К., 2004.</p> <p>4. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. – К., 1973.</p> <p>5. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. – К., 1988.</p> <p>6. Ужченко В. Д., Авксентьев Л. Г. Українська фразеологія. – Х., 1990.</p> <p>7. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. – К., 2007.</p> <p>8. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000.</p> <p><i>Додаткова</i></p> <p>1. Баранник Д. Х. Фразеологія в усному монологічному мовленні // Питання мовної культури. – К., 1968. – Вип. 2. – С. 34-38.</p> <p>2. Батюк Н. О. Фразеологічний словник. – К., 1966.</p> <p>3. Бевзенко С. П. Актуальність вивчення української діалектної фразеології // Мовознавство. – 1974. - № 2. – С. 15-19.</p> <p>4. Галицько-руські народні приповідки: В 3 т. / Зібрав, упорядкував і пояснив д-р Іван Франко // Етногр. зб. – Т. 10-28. – Львів, 1901-1910.</p> <p>5. Івченко А. Українська народна фразеологія: ономасіологія, ареали, етимологія. – Харків, 1999.</p> <p>6. Калашник В. С., Колоїз Ж. В. Словник фразеологічних антонімів української мови. – К., 2001.</p> <p>7. Коваль А. П. Слово про слово. – К., 1986.</p> <p>8. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Словник фразеологічних синонімів. – К., 1988.</p> <p>9. Коломієць М. П. Фразеологічні синоніми. –Д., 1989.</p> <p>10. Коптілов В. У світі крилатих слів. – К., 1968.</p> <p>11. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія: Чому ми так говоримо. – Харків, 1977.</p> <p>12. Скрипник Л. Г. З таємниць фразеології // Мовознавство. – 1969. - № 2. – С. 75-76.</p> <p>13. Словник фразеологізмів української мови / Укл.: В. М. Білоножenko та ін. – К., 2003.</p> <p>14. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови: В 2-т. – К., 1984.</p> <p>15. Юрченко О. С., Івченко А. О. Словник стійких народних порівнянь. – Харків, 1993.</p> <p>1.</p>
Тривалість курсу	Один семестр (5)
Обсяг курсу	Загальний обсяг 90 годин, у т. ч. 64 години лекційні і 58 годин самостійної роботи. З кредитами ЄКТС. З модулі.
Очікувані результати навчання	<p>Студент повинен</p> <p>знати: предмет і завдання української фразеології, її методологічну основу, джерела розвитку, огляд основних етапів її становлення, відповідну літературу з питань курсу; ознаки фразеологізму, співвіднесеність фразеологізму і слова, системні відношення у фразеології (багатозначність фразеологізмів, синонімію у фразеології, фразеологічні варіанти, антонімію фразеологічних одиниць); класифікації фразеологізмів; формування української фразеології; стилістику і конотацію українських фразеологізмів; походження і джерела української фразеології.</p>

	<p>уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналізувати предмет, завдання, значення фразеології, систему термінів цієї мовознавчої дисципліни, виявляти зв'язок фразеології з іншими науками, називати ознаки фразеологізму, визначити обсяг фразеології, аналізувати семантику фразеологізму, фразеологічне значення, розрізняти лексичне і фразеологічне значення, виявляти внутрішню форму фразеологізмів, порівнювати фразеологізм і слово; • виявляти системні відношення у фразеології, багатозначність фразеологізмів, синонімію фразеологічних одиниць, а також фразеологічні варіанти, аналізувати антонімію фразеологічних одиниць, застосовувати на практиці класифікації фразеологізмів, аналізувати семантичну, генетичну, а також інші класифікації, аналізувати граматичну структуру фразеологізмів; • аналізувати структурно-екstralінгвістичну підоснову фразеологізмів, динаміку українських фразеологізмів, а також їх стилістику та конотацію, аналізувати процеси формування української фразеології, позалітературну фразеологію, визначати культурно-національний компонент в українських фразеологізмах, базові концепти української культури, з'ясовувати походження і джерела української фразеології, проводити етимологічний аналіз української фразеології, користуватися фразеологічними словниками.
Ключові слова	Ідіома, фразема, фразеологізм, фразеологічна одиниця, фразеологічний вислів, фразеологічний вираз, фразеологічний зворот, паремії, ідіоматика, пареміологія, фразеографія, обсяг фразеології, семантика фразеологізму, фразеологічне значення, внутрішня форма фразеологізму, багатозначність фразеологізмів, синонімія фразеологічних одиниць, фразеологічні варіанти, антонімія фразеологічних одиниць, семантична класифікація фразеологізмів, генетична класифікація фразеологізмів, ідеографічна класифікація фразеологізмів, граматична структура фразеологізмів.
Формат курсу	Очний, заочний
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Залік
Пререквізити	Курси лексикології, дериватології та морфеміки, діалектології, синтаксису, культури мови, практичної стилістики, етимології, лінгвістики тексту, загального мовознавства. Опосередковано фразеологія взаємопов'язана з психологією, історією, літературознавством, етнографією, фольклористикою, міфологією.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Розв'язання проблемних питань цієї галузі лінгвістики залежить насамперед від розроблених у науці принципів розпізнавання і виділення фразеологізмів та методів їх дослідження. Викладання вибіркової дисципліни «Актуальні питання української фразеології» передбачає використання загальнонаукових методів спостереження, індукції, дедукції, аналізу, синтезу, таксономії, порівняння та формалізації. Сучасна фразеологія використовує такі спеціальні методи, як контекстуальний, варіаційний, комплексний, структурно-типологічний, метод фразеологічної ідентифікації,

	фразеологічної аплікації, фразеологічного оточення, метод фраземотворчої комбінаторики.
Необхідне обладнання	Проектор, комп'ютер, мультимедійна дошка
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-балльною шкалою. Бали нараховуються так:</p> <ul style="list-style-type: none"> • модулі: 1 модуль – 20 балів, 2 модуль – 10 балів, 3 модуль - 20 балів; максимальна кількість балів - 50; Залік – 50 балів. • Підсумкова максимальна кількість балів - 100.
Питання на залік	<ol style="list-style-type: none"> 1. Українська фразеологія як наука, її предмет, завдання, значення. 2. Система термінів фразеології. 3. Зв’язок фразеології з іншими науками. 4. Ознаки фразеологізму. 5. Обсяг фразеології. 6. Семантика фразеологізму. 7. Фразеологічне значення. Лексичне і фразеологічне значення. 8. Внутрішня форма фразеологізму. 9. Співвіднесеність фразеологізму і слова. 10. Системні відношення у фразеології. Багатозначність фразеологізмів. 11. Синонімія у фразеології. 12. Фразеологічні варіанти. 13. Антонімія фразеологічних одиниць. 14. Класифікації фразеологізмів. Семантична класифікація. Генетична класифікація. Інші класифікації. 15. Ідеографічна класифікація фразеологізмів. 16. Граматична структура фразеологізмів. 17. Структурно-екстралінгвістична підоснова фразеологізмів. 18. Формування української фразеології. 19. Динаміка українських фразеологізмів. 20. Стилістика і конотація українських фразеологізмів. 21. Позалітературна фразеологія. 22. Ареальні фразеологізми української мови. 23. Культурно-національний компонент в українських фразеологізмах. 24. Базові концепти української культури. 25. Походження і джерела української фразеології. 26. Етимологічний аналіз української фразеології. 27. Формування української фразеології. 28. Метафоризація, метонімізація як образно-семантичні чинники фразеологізації. 29. Евфемінізація як семантичний і культурологічний фактор формування фразеологізмів. 30. Українська фразеографія.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література	Завдання, год	Термін виконання
	МОДУЛЬ I				
4 год	1. Українська фразеологія як наука, її предмет, завдання, значення і система термінів. Зв'язок фразеології з іншими науками.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 15-26, 71-72.	Становлення української фразеології (4 год.).	
4 год	2. Ознаки фразеологізму. Співвіднесеність фразеологізму і слова. Обсяг фразеології.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 16-26.	Олександр Потебня – предтеча української фразеології (4 год.).	
4 год	3. Семантика фразеологізму. Фразеологічне значення. Лексичне і фразеологічне значення. Внутрішня форма.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007.- С. 57-72.	Вибірковість фразеології (2 год.).	
4 год	4. Системні відношення у фразеології. Багатозначність фразеологізмів.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 88-93.	Символ як структурно-семантична основа формування фразеологізмів (4 год.).	
4 год	5. Синонімія у фразеології. Фразеологічні варіанти.		Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 94-113.	Фіксація явищ фразеологічної синонімії у словниках (4 год.).	
4 год	6. Антонімія фразеологічних одиниць.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 114-120.	Фіксація явищ фразеологічної антонімії у словниках (4 год.).	
	МОДУЛЬ II				

4 год	1. Класифікації фразеологізмів. Семантична класифікація. Генетична класифікація. Ідеографічна класифікація фразеологізмів. Інші класифікації.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 121-127, 40-57.	Функціональна класифікація фразеологізмів (4 год.).	
4 год	2. Граматична структура фразеологізмів.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 129-130.	Структурні типи фразеологічних одиниць (4 год.)	
4 год	3. Ареальні фразеологізми української мови.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С.263-275.	Дослідники діалектної фразеології (4 год.)	
4 год	4. Культурно-національний компонент в українських фразеологізмах.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 276-288.	З історії фіксації і вивчення української фразеології (6 год.)	
	МОДУЛЬ III				
4 год	1. Формування української фразеології. Метафоризація, метонімізація як образно-семантичні чинники фразеологізації. Евфемінізація як семантичний і культурологічний фактор формування фразеологізмів.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 157-209.	Походження окремих фразеологічних одиниць (4 год.)	
4 год	2. Культурно-національний компонент в українських фразеологізмах. Базові концепти української культури. Слово-концепт як фразеотворчий чинник	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 289-329.	Історичні зміни у фразеології (3 ГОД.).	
	3. Походження і джерела української	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В.	Індивідуально-авторське	

4 год.	фразеології. Відображення матеріального й духовного життя у фразеології. Сфера первісного функціонування фразеологізмів.		Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 338-351.	використання фразеологізмів (3 год.).	
4 год	4.Стилістика і конотація українських фразеологізмів.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 238-275.	Стилістичні функції фразеологізмів (3 год.).	
4 год	5.Етимологічний аналіз української фразеології.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 366-403.	Ціннісні орієнтації в семантиці фразеологізмів (3 год.).	
4 год	6.Українська фразеографія. Збір і систематизація фразеологізмів. Основні фразеологічні словники літературної мови. Інші види фразеологічних словників.	лекція	Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : Навч. посіб. – К., 2007. – С. 404-429.	Нові аспекти у вивченні української фразеології (2 год.).	

